

РАДОВАН М. МАРИНКОВИЋ

**СТАНОВНИШТВО КОТРАЖЕ, БЕЛОГ КАМЕНА, ВУЧКОВИЦЕ
И ПШАНИКА**

РАДОВАН М. МАРИНКОВИЋ
УУ 32000 Чачак
„Чачански глас“
Булевар маршала Тита 2

УДК 314 (497.11) : 929.2

ОПШТИ ДЕО

У оквиру етнографских претрага чачанског краја,¹ подразумева се и ревизија ранијих истраживања Јована Ердељановића² и Косте Јовановића³ о пореклу становништва доњег и горњег Драгачева. Подухват такве врсте посве је логичан ако се зна да су демографска кретања у последњих осам деценија умногоме изменила структуру житеља тог делат западне Србије. Уз то, ни Ердељановић, ни Јовановић нису готово ништа прибележили о одсељавању људи из Драгачева до почетка XX века. Те миграције су биле тихе након првог, а изразито велике после другог светског рата, што је само још један разлог више за нова сагледавања кретања становништва на том простору.

Овим радом обухватили смо Котражу, Бели Камен, Вучковицу и Пшаник, села у горњем Драгачеву која су дуго чинила једно

насеље са великим засеоцима или бар једну административну јединицу (сеоску општину). Њима је Котража „матично“ село. Уз то, ни битнији историјски догађаји у сва четири насеља не могу одвојено да се посматрају.

Остаци материјалне културе из далеке прошлости сведоче вековно трајање живота на овом простору (о чему посебно у сваком насељу).

Иначе, најстарији помен Котраже (нема Белог Камена, Вучковиће и Пшаника) потиче из турских катастарских пописа — насеље је 1476. године припадало Брвенику, али подељено у три дела. Први (23 дома, 11 табија) припадао је примићуру (старешина села) Радивоју, сину Вукмира, други (пет кућа и две табије) примићуру Вукцу, сину Милоша, а трећи примићуру Станисаву, сину Радивоја (10 домова, шест табија и један примићур).⁴ Ниједног од ова три насеља нема у дефтерима из 1523. и 1628. године, а није јасно да ли су запустела или променила име.⁵ Године 1572. Вучковица је припадала Пожеги — 17 домова, три неожењена и 17 баштина. Житељи су гајили пшеницу, јечам, просо, зоб, бостан, раж; плаћали су порез и на дрва, тапије за земљу, сено и једну воденицу — укупно 2.770 акчи.⁶ У том попису, као и оном из нешто раније, 1540. године, нема Котраже, Белог Камена и Пшаника. Те, 1540. године, иначе, у Вучковици је записано 16 домова, уз пет неожењених и једног примићура, а сви су плаћали феудалне дажбине од укупно 2.999 акчи.⁷

Ни касније, у првим деценијама XIX века, не помињу се, сем Котраже, сва ова насеља. Наиме, село Котража у пожешкој нахији имало је 1820/21. године 72 куће, 100 ожењених и 239 арачких глава, а овим пописом обухваћени су и житељи Белог Камена, Вучковице и Пшаника.⁸ Истоветно је и са подацима из 1821/22. године, када је Котража улазила у састав горачког среза са 80 кућа, 122 пореске и 269 арачких глава.⁹ Нема њиховог помена ни у тевтеру чибука за 1822. годину — тада је 89 домаћинстава Котраже поседовало 3.029 оваца и коза.¹⁰

Расположива документа потврђују да су Бели Камен, Вучковица и Пшаник били засеоци Котраже двадесетих¹¹ и тридесетих година XIX века.¹² Већ у попису из 1863. године, када је, сем становника, процењивана и вредност имовине,¹³ слика је нешто другачија — села су Котража, Вучковица и Пшаник, а Бели Камен је заселак Вучковице.¹⁴ Тада и касније ова насеља чинила су котрашку општину, која је улазила у састав среза драгачевског.

Данас сва ова четири села припадају општини Лучани.

Према попису из 1971. Котража је имала 1.112 становника у 270 домова, Бели Камен — 659 житеља у 149 домова, Вучковица — 730 становника у 153 домаћинства, а Пшаник — 380 житеља у 86 домаћинстава. Деценију касније: Котража — 1.050 становника у 282 домаћинства, Бели Камен — 586 житеља у 145 домаћинстава, Вучковица — 589 становника у 155 домова и Пшаник — 338 житеља у 94 домаћинства. Очито је, дакле, да се број житеља смањује.¹⁵

КОТРАЖА

Котража је једно од најпознатијих драгачевских насеља. На-лази се на старом караванском путу који је из моравичког краја пре-ко Драгачева силазио у Чачак, а то је данас већ модерна саобраћај-ница.

Село се простире на левој страни Вучковичке — Котрашке реке, на благим косама карактеристичних назива: Липовица, Мла-ђија, Тријебеж, Завршје и Велико брдо, испод којих је плодније зем-љиште на потесима Бауловац, Запис, Санков луг, Беглучки вотњак, Ограђа, Слатина, Мала и Велика Добрица, Тоиново, Средњи брег, Луг и Коси хрт.

Северно од Котраже је село Рти, источно — Вича, западно — Бели Камен, а јужно — Вучковица.

Коста Јовановић је забележио да „о имену села не знају се-љаци никаква објашњења, и веле, да је веома старо“.¹ Једна доста неуверљива легенда помиње некакве тражиоце („Ко тражи?“) из времена Душановог царства.² И, то је све.

Постојање праисторијских хумки код цркве у Котражи, неки други локалитети, па и карактеристични, чак и необични, називи по-јединих потеса упућују на трајање живота у овом крају и далекој прошлости. На то подсећа и Маџарско гробље, али и црквина у Ча-каревићима, на којој се познају остаци цркве, која је, по записима Косте Јовановића, порушена око 1870. године.³

Највећа река је Вучковичко-Котрашка, а потоци — Добрица, Трлински и Чакаревића. Осим Сумпоровите воде, најјачи извори су: Студенац, Стублина, Марића вода и Рогозача.

Центар Котраже је урбанизован — око цркве, школе, „општин-ске суднице“, кафана. Ту је и седиште Земљорадничке задруге „Во-ђар — Драгачево“.

Сеоска обетина је Недеља слепога — пета недеља после Ускрса

Осим једног изузетка, становништво Котраже у целини је досељеничко. При том ваља знати да су најстарији родови стигли на овај простор и пре четири века. Житељи насеља називају себе Котражанцима, а то прихватају и становници Белог Камена, Вучковице и Пшаника. Ово је и разумљиво — сва три насеља била су засеопи Котраже, у којој се некада налазило и административно седиште котрашке (сеоске) општине.

МИЛИНКОВИЋИ (5 к, Митровдан) су најстарији род у Котражи. Опште је уверење да су старинци, „јер се не зна када су досељени“.⁴ Презименом чувају успомену на претке Милинка, који је живео после 1822. године — не помињу се тада у тевтеру чибука као власници оваца и коза. Једно њихово домаћинство од пре две деценије постоји и у Чачку, а одскоро и једно у Новом Саду.⁵

ЈАНКОВИЋИ (23 к, Ђурђиц) су, по пореклу, род са Пузама у Белом Камену. Њихови преци досељени су из околине Требиња пре скоро четири века.⁶ Презиме, добијено од имена претка Јанка, углавном нису мењали — што су чинили неки други родови у XIX веку. Пре 60 година основали су једно домаћинство у Лепосавићу, потом два у Београду, а после другог светског рата настанили су се и у Гучи (5 к), Титовом Ужицу (2 к), Чачку (3 к), Качареву (3 к), Старој Пазови (1 к). У овај род призетили су се Сеничани (1 к, Аранђеловдан) и Плазинићи (2 к, Никољдан) из Белог Камена.

ЂУРИЧИЋИ (4 к, Ђурђиц) су стигли пре скоро 300 година из околине Сјенице са другачијим презименом. Ново им је изведено из имена Ђурице Филимоновића, који се помиње у тевтеру чибука 1822. године.⁷ Има их и у другим местима, где су отишли у последње две деценије: Западна Немачка (1 к), Миросалци код Ариља (1 к), Краљево (1 к) и Гуча (1 к).

(У исто време досељени су и ПЕЗЕРОВИЋИ, данас РАДИВОЈЕВИЋИ — ПЕЗЕРИ у Белом Камену).⁸

КУЗМАНОВИЋИ (12 к, Јовањдан, 20. јануар) су из околине Требиња стигли концем XVIII века. Предак Кузман оставио им је од свог имена презиме. Почели су се селити од пре две деценије, тако да их данас имамо у Београду (2 к), Чачку (2 к) Лучанима (1 к) и оближњем Пшанику (1 к).

МИЉИЋИ (11 к, Никољдан и Митровдан) су у исто време досељани „од Требиња“. Никољдан славе они са надимцима Дивљаке и Гушавци, а „митровчани“ су Траљовци и Ђаловићи. Презименом чувају успомену на неку жену Миљу, за коју не знају када је жи-

вела. После другог светског рата, односно након 1960. године, образовали су три своја домаћинства у Чачку, а једно у Новом Саду.

ПЕРИЧИЋИ (6 к, Јовањдан, 20 јануар) су такође концем XVIII века стигли из околине Требиња. Њихово презиме упућује на некаквог претка. Између два светска рата имали су једно домаћинство и у Мојсињу код Чачка, а у последње две деценије неки су се настанили и у Чачку у Француској (по једно домаћинство).

РУЖИЋИ (2 к, Јовањдан, 20. јануар) су у исто време и из истог места дошли у Котражу. Презиме им је изведено из женског имена Ружа. После другог светског рата настанили су се и у Турици — Драгачево (1 к), Гучи (1 к) и Ријечи (1 к).

РАДОСАВЉЕВИЋИ (4 к, Аранђеловдан) су 1809. године досељени из околине Сјенице. Презименом чувају сећање на неког претка Радосава. По једно домаћинство имају и у Белом Камену (од пре 25 година), а одскоро и у Гучи.

МАРИЋИ (4 к, Аранђеловдан) су у исто време добили „од Сјенице“. На неку жену Мару упућује њихово породично име.

ЧАКАРЕВИЋИ (43 к, Игњатијевдан) су такође у исто време досељени из околине Сјенице. Најбројнија су породица у том делу Драгачева, па потес на коме живе мештани, у шали, називају „Чакаранска држава“. Није јасно порекло овог презимена, које је можда настало од надимка који упућује на реч чакарати. Радосав Чакаревић (1898—1982) тврдио је, међутим, да су добили с планине Рудник у Шумадији убивши неког Турчина. Тај њихов предак био је „чакараст у око“, па им отуда и овакво презиме. Пре шест деценија неки су се одселили у Београд (6 к) и Чачак (4 к), а после 1955. године и у Гучу (2 к), Зајечар (2 к) и Лучане (1 к).

ЛУКОВИЋИ (15 к, Аранђеловдан) су у време Карађорђевог устанка дошли из околине Требиња. Вероватно су потомци Лука Марковића, написаног 1822. године као власника оваца и коза,⁹ од чијег им је имена образовано презиме. Пред други светски рат неки су се настанили у Београду (5 к), а последње две деценије и у Гучи (2 к) и Чачку (1 к).

МИЛУТИНОВИЋИ (6 к, Аранђеловдан) су овде стигли у исто време из околине Требиња. Презиме им је од имена претка Милутина. После другог светског рата образовали су два домаћинства у Краљеву, а једно у Чачку.

МЕЧАНИ (8 к, Ђурђиц) су после 1820. године досељени из драгачевског села Осонице. Пошто су из засеока Мечке¹⁰ у Осоници, разумљиво је порекло њиховог породичног имена. После другог свет-

ског рата настанили су се и у Чачку (2 к), Београду (1 к), Коњевићима код Чачка (2 к) и Мостару (1 к). Било их је раније и у Јездини код Чачка.

РИСТИЋИ, које помиње Коста Јовановић, више не постоје у селу. Досељени су када и Мечани из Осонице.

ВУЈОВИЋИ (3 к. Дмитровдан) су од Луковића. Милутин Вујовић, од кога датира ово презиме, син Карађорђевог војводе Вуја Белокаменца, иначе досељеника из Херцеговине,¹¹ усинио је Чедомира Луковића, дао му своје презиме и имовину.¹² После 1945. године настанили су се и у оближњем Белом Камену (4 к), Чачку (1 к) и Гучи (3 к).

ВЕСОВИЋИ (6 к, Аранђеловдан) су уствари Радосављевићи. Приликом деобе земље узели су ново презиме — од претка Веса. Почели су се селити пре 45 година, па их има, у по једном домаћинству, и у Гучи, Лукама код Ивањице и Лучанима.

СИМОВИЋИ (3 к, Никољдан) су досељени из Старог Влаха после другог српског устанка. Старије презиме Ђелкапе (како се спомињу и у чибучком тевтеру 1822. године)¹³ упућује на завичај (Ђелкапе), а ново је од имена претка Сима. Пре шест деценија образовали су једно домаћинство у Атеници код Чачка, а пре 12 година једно и у Пожаревцу.

КОНСТАНТИНОВИЋИ (1 к, Васиљевдан) су пре 100 година, као свештеници, прешли из суседне Виче. Од имена неког претка Константина добили су презиме. У последње три деценије настанили су се и у Београду (1 к) и Чачку (1 к).

ЂЕРИМАНИ (1 к, Аранђеловдан) су досељени из Ерчега (моравички крај) почетком XX века. Није јасно порекло овог презимена. Пре 15 година један Ђериман настанио се у Парменцу код Чачка.

СЕНИЧАНИ (8 к, Јелесијевдан и Аранђеловдан) су прешли из Белог Камена, а даљим пореклом су — што сведочи и породично име — из околине су Сјенице, или села Сенице у Старом Влаху. Има их, одскоро одсељених, и у Чачку (2 к) и Крагујевцу (1 к).

ИЛИЋИ (2 к, Аранђеловдан) су некако у исто време прешли из Пшаника. Презименом чувају успомену на неког претка Илију. Пре две деценије образовали су и једно домаћинство у Ужичкој Пожеги.

ПЛАЗИНИЋИ (2 к, Никољдан) су од пре више од шест деценија прешлаци из Белог Камена. Презиме њихово изведено је из

речи лаз, оплазина. Недавно су формирали једно домаћинство и у Чачку.

РАДОВАНОВИЋИ (8 к, Ђурђиц) су давни досељеници незнано откуда. Презименом чувају успомену на неког претка Радована. После другог светског рата има их настањених и у Чачку и Дубровнику (по једно домаћинство).

МАРКОВИЋИ (2 к, Ђурђевдан) су давни досељеници незнано откуда. На претка Марка упућује њихово презиме. Има их од пре две деценије и у Панчеву.

КАЉЕВИЋИ (3 к, Дмитровдан) су овде дошли пре 100 година из Гривске код Ариља. Није јасно порекло овог презимена (ако не упућује на „каљавце“ — грнчаре). Пре четири деценије настанили су се и у Београду и Белом Камену (по једно домаћинство).

ЈОВАНОВИЋИ I (1 к, Јовањдан, 20. јануар) су прешлаци из суседне Вучковице пре шест деценија. После 1950. године образовали су и једно домаћинство у Београду.

ЈОВАНОВИЋИ II (1 к, Аранђеловдан): Анто из суседних Ртију дошао на имање деде Миливоја Марића пре 35 година. Презиме овог рода упућује на неког претка Јована.

МИЈАИЛОВИЋИ (1 к, Аранђеловдан) су из Пшаника пре 45 година призећени у Мариће. Презименом чувају успомену на претка Мијаила. Једно њихово домаћинство постоји и у Ивањици.

ЦВЕТИЋИ (1 к, Аранђеловдан) су припузи из Церове код Ариља, одакле су у Мариће стигли пре 40 година. Презиме им је образовано од имена Цвета. Има их и у Београду (3 к).

ОБРАДОВИЋИ (1 к, Аранђеловдан) су у Мариће, пре четири деценије, призећени из Латвице код Ариља. Породичним именом сећају се претка Обрада.

МИЛИВОЈЕВИЋИ (8 к, Лазаревдан) су досељавани од 1923. до 1945. године из оближњег Пшаника. Презименом чувају успомену на претка Миливоја. После 1955. године настанили су се и у Чачку (3 к), Београду (1 к) и Трстенику (2 к).

ПРТЕЊАЦИ (1 к, Ђурђевдан) су пре седам деценија прешли из Белог Камена (опширније види у одељку о становништву тог насеља).

КОСТИЋИ (5 к, Никољдан) су из суседних Ртију, одакле су дошли између два светска рата: Драгиша се призетио у Милутиновиће, а Стеван у Чакаревиће. На неког претка Косту подсећа њихово породично име. После 1955. настанили су се и у Београду (1 к), а касније и у Чачку (1 к).

ПАВЛОВИЋИ (2 к, Ђурђевдан) су 1938. прешли из Ртију. На претка Павла упућује њихово презиме.

АНЂЕЛКОВИЋИ (1 к, Васиљевдан) су пре 48 година стигли из Бољковаца код Горњег Милановца. Презиме им је изведено из имена претка Анђелка.

БАРАЛИЋИ (1 к, Никољдан и Јовањдан — женина слава) су призећени пре 45 година из Горње Краварице (Драгачево).

Сви остали родови су млађи. Презимена су им образована углавном од имена предака.

ТАНКОСИЋИ (4 к, Ђурђиц) су прешлаци из Пшаника. Има их и у Београду (2 к), Скопљу (1 к) и Чачку (1 к).

ФИЛИПОВИЋИ (1 к, Дмитровдан) су пре три деценије дошли у кућу Светозара Грујичића — призећени су из Латвице код Ариља.

ФИЛИПОВИЋИ II (1 к, Ђурђевдан): свештеник Милан дошао је пре шест година из Тијања (Драгачево).

МИЈАИЛОВИЋИ (5 к, Аранђеловдан) су прешли из Пшаника, пре 15 година.

ОБРЕНИЋИ (1 к, Аранђеловдан) су прешли из Пшаника нешто касније.

ВИТОРОВИЋИ (3 к, Јовањдан, 20. јануар) су досељени из суседне Вучковице после 1970. године.

ВУКОЛИЋИ (1 к, Јовањдан, 20. јануар) су 1980. године стигли из Лисе код Ивањице.

МИЈАТОВИЋИ II (2 к, Јовањдан) су такође из Вучковице, из које су прешли пре 10 година.

ЈОВАНЧИЋИ (2 к, Ђурђиц) су нешто раније дошли — такође из Вучковице.

КУЗОВИЋИ (1 к, Стевањдан) су досељени 1966. године из Милићевог села код Пожеге. Није јасно порекло презимена овог рода.

МИЛЕКИЋИ (1 к): наставница Милена дошла пре две деценије из Брезовица (Чачак).

ТОДОСИЈЕВИЋИ (1 к, Арханђел Михаило) су прешлаци из Пшаника, а једно домаћинство образовали су пре 10 година и у Гучи.

РАДИВОЈЕВИЋИ (1 к, Митровдан): Властимир из Белог Камена живи на имању деде по мајци у Милинковићима. Има их и у Гучи (1 к).

МИЛИСАВЉЕВИЋИ (1 к, Никољдан) су прешлаци из Виче од пре 15 година.

БОЛОВИЋИ (1 к, Ђурђевдан) су пре деценију и по дошли из суседног Белог Камена.

БАСАРИЋИ (у к, Ђурђиц) су пре две године прешли из Белог Камена.

ПЛАЗИНИЋИ (1 к, Никољдан) су род са раније поменутих из Белог Камена, а у Котражи ово домаћинство постоји више од 30 година.

Осим радова које смо поменули у овом раду, документа помињу и неке друге (као СИМЕУНОВИЋЕ), који су у овом селу кратко живели. Неки су, као после другог српског устанка што су учинили ПЛАНИНЧИЋИ¹⁴ (селећи се у Слатину и Мршинце код Чачка), трајно отишли не остављајући у Котражи своје потомке.

БЕЛИ КАМЕН

Бели Камен је све до 1863. године био заселак Котраже или Вучковице.¹

Коста Јовановић је почетком XX века у овом селу евидентирање 100 кућа,² разасутих по џематима, названим по најстаријим и најразгранатијим родовима.

Село се са севера граничи са Котражом, са истока — Пшаником, са југа — Вучковицом и Лисом и са запада — Трешњевачким потоком. Име је добило по белом, кречњачком камену, кога овде има у изобиљу.

На трајање живота у прошлости упућује Маџарско пробље недалеко од Црквине у Пртењацима. Карактеристични су неки топоними у селу: Матник — код Пауновића, Крст и Клепетало код Пртењака, Писоња изнад Басарића, Горунац изнад Јовичића, затим — Кулаја, Луг, Голубова ливада, Баре, Стране, Росуље, Клашница, У странама, Братуњско брдо. Најважнија река је Вучковачко-Котрашка, у коју се уливају Кулијски или Ковачев поток и Милетића поток. Границом села тече Трешњевички поток, који се код села Дивљаке улива у Моравицу. Најјачи извори су: Студенац, Код глога, Филиповића врело, Николића вода и Камена чесма.

Сеоска обетина је на Недељу слепога — пета недеља после Ускреса.

Осим једног, сви остали родови у Белом Камену су досељенички, забележио је Коста Јовановић.³ Међутим, тог стариначког рода, Марковића, више нема у селу.⁴

ПУЗЕ (ФИЛИПОВИЋИ, НИКОЛИЋИ, ЛАЗАРЕВИЋИ, ДМИТРИЋИ и ДОЛОВИЋИ) један су род. Предак им се негде призетио, отуда заједничко презиме Пуза. Досељени су из околине Требиња пре скоро четири века.⁵ Пошто и они славе Ђурђиц, а судећи и по казивању најстаријих памћеника, истог порекла су и ВУЈИЧИЋИ, ПАУНОВИЋИ, ПЕТРОНИЈЕВИЋИ, ВЕЛИСАВЉЕВИЋИ, ЈЕШИЋИ, РАДИВОЈЕВИЋИ и МАРИНКОВИЋИ.⁶

Свима су презимена изведена из имена предака.

ФИЛИПОВИЋИ (15 к) су још пре другог светског рата образовали два домаћинства у Београду, а пре три деценије још два у Чачку.

НИКОЛИЋИ (8 к) — није познато да су се селили.

ЛАЗАРЕВИЋИ (6 к) имају од пре шест деценија по једно домаћинство и у Београду и Јездини (Чачак).

ДМИТРИЋИ (12 к) су пре четири деценије формирали једно домаћинство у Балуги (трнавској), а касније по једно и у Вршцу, Приштини и Чачку, уз два у Чачку. Почетком XIX века неки су отишли у Атеницу код Чачка.

ДОЛОВИЋИ (4 к) имају од пре шест деценија једно домаћинство у суседном Пшанику, од после 1960. године — и два у Чачку.

ВУЈИЧИЋИ (6 к) су још од пре другог светског рата настањивани у Чачку, где их има у три домаћинства.

ПАУНОВИЋИ (4 к) су отишли после 1925. године у Београд (4 к), потом и у Чачак (2 к), Загреб (1 к) и Ивањицу (1 к).

ПЕТРОНИЈЕВИЋИ (3 к) имају једно домаћинство од пре другог светског рата и у Ивањици.

РИСТИВОЈЕВИЋИ више не постоје у Белом Камену.

ВЕЛИСАВЉЕВИЋИ (1 к) настањују једну кућу и у Београду од пре 50 година.

ЖИВАНИЋИ више не постоје у Белом Камену.

ЈЕШИЋИ (1 к) се нису, колико је познато, селили.

РАДИВОЈЕВИЋИ се деле на ПЕЗЕРЕ (3 к, Ђурђиц) и СКОБОЊЕ (6 к, Ђурђиц). Пезери су после другог светског рата образовали по једно домаћинство у Београду, Котражи, Краљевицу и Ивањици, а ови други — по једно у Гучи и Чачку.

МАРИНКОВИЋИ (1 к) живе у једном домаћинству од пре 25 година и у Светозареву.

ПЛАЗИНИЋИ (2 к, Никољдан) су, по записима К. Јовановића, досељени пре скоро три века из „Старе Србије“, најпре у драгачевске Губеревце, одакле су стигли у Бели Камен.⁷ Најновија истражи-

вања показују, међутим, да је ово досељавање било нешто касније, да су Плазинићи (скраћено: Плазине) пореклом из Конавла, а да су у Драгачево стигли преко Косова.⁸ Њихово презиме упућује на реч оплазина (крај лаза, пропланка). Има их, у по једном домаћинству, и у Котражи и Чачку.

СЕНИЧАНИ (3 к, Јелесијевдан и Аранђеловдан) су прешли пре пола века из Котраже, мада их је овде било од 1809. године, када су се доселили из околине Сјенице или села Сенице у Старом Влаху, на шта упућује и њихово презиме.⁹ Од две куће „аранђеловчана“ неки су се вратили пре 50 година у Котражу, где их има у четири домаћинства.¹⁰

БУЈОШЕВИЋИ (9 к, Никољдан) су стигли 1809. године из Трудова у Рашчиће, а одавде прешли у Бели Камен. Није јасно порекло овог презимена, ако не упућује на некакво старо име или надимак. Има их и на Косову од 1931. године, у Београду (2 к), Дубровнику (1 к) и Крстацу — Драгачево (1 к).

ПРТЕЊАЦИ (14 к, Ђурђевдан) су такође 1809. године дошли из околине Сјенице. Пртили су се, кажу, да носе велики терет, па им отуда презиме.¹¹ Пре ће, међутим, бити да ово „прћење“ потиче од неког неимара, који је градио цркве. (На сеоском гробљу зна се где је Неимаров гроб).¹² Има их и у Чачку (5 к), Ивањици (1 к), Котражи (1 к) и Гучи (1 к), али и у САД (4 к).

БОЛОВИЋИ (6 к, Ђурђевдан) су такође Пртењаци. Презименом чувају успомену на претка Боја. Пре две деценије образовали су једно домаћинство у Титовом Ужицу, а касније и једно у Котражи.

МИЛЕТИЋИ (5 к, Ђурђиц) су стигли 1820. године из Тисовице код Сјенице. Презиме им је остало од имена неког претка Милете. Пре три деценије образовали су два домаћинства и у Мрчајевцима (Чачак).

ЈОВИЧИЋИ (2 к, Савиндан) су досељени такође из Тисовице, али 1840. године.¹⁴ Раније су се презивали Братуљевићи, а ново им је од имена неког претка Јовице. Један од Јовичића се пре 70 година одселио у Београд, а две деценије касније почели су да се настањују у Чачку, где их има у три домаћинства.

БАСАРИЋИ (2 к, Ђурђиц) су пре 110 година дошли из Тисовице. Презиме им је изведено од некаквог надимка. Један Басарић је отишао у Краљево пре 15 година (2 к), а недавно један и у суседну Котражу.

МИЛИСАВЉЕВИЋИ (1 к, Савиндан): Алекса је досељен из Мусине Реке код Краљева у Котражу после 1880, а десет година касније прешао у Бели Камен.

ОБРЕНИЋИ (5 к, Аранђеловдан) су Булије из Пшаника. После другог светског рата тројица Обренића настанила се у САД.

Остали родови су касније досељени, углавном из оближњих села.

БОРОВИЋИ (1 к, Ђурђиц) су прешли из суседне Лисе — на мајчевину у Николићима. Презименом чувају успомену на претка Бора.

ЂОКАНОВИЋИ (3 к, Ђурђевдан) су дошљаци од пре седам деценија из Виче (Драгачево). Презиме им је од претка Ђока — Ђокане. Пре око 20 година један Ђокановић се настанио у Љубићу (Чачак).

ВУЈОВИЋИ (5 к, Дмитровдан) су прешлаци из суседне Котраже. Презиме им је образовано од имена Вуја Бјелокаменца, Карађорђевог војводе.¹⁵

КУВЕКАЛОВИЋИ (1 к, Ђурђевдан) су пред други светски рат насељени из Пресеке (моравички крај). Њихово презиме упућује на некакав надимак. Овде су, иначе, призећени. Пре неколико година образовали су и једно домаћинство у Лучанима.

МИЛИЋЕВИЋИ (2 к, Ђурђевдан) су такође призећени у Бели Камен, али из Драгојевца код Ариља. Презименом чувају успомену на претка Милића.

ЈАНКОВИЋИ (1 к, Ђурђиц) су прешлаци из Котраже — призетили су се пре 25 година. Њихово презиме упућује на неког претка Јанка.

СИМЕУНОВИЋИ (1 к, Никољдан) су такође призећени, пре тридесетак година, али из Турице (Драгачево). Њихово презиме упућује на име претка Симеуна, за кога не знају када је живео.

БУГАРЧИЋИ (1 к, Ђурђиц) су од пре 25 година припузи у Лазаревићима. У Гучу су давно стигли „из бугарских крајева“, па им отуда овакво презиме.

МИЈАТОВИЋИ (2 к, Јовањдан): Мишо пре 25 година дошао у кућу Михаила Нешовића, а Радомир се нешто касније призетио у Вујичиће. Обојица су из оближње Вучковице. Презименом чувају успомену на далеког претка Мијата. Од пре 12 година једно њихово домаћинство постоји и у Београду.

МИЈАИЛОВИЋИ (3 к, Архангел Михаило) су после 1980. године прешли из Пшаника. Презименом чувају успомену на претка Мијаила.

МИЛЕНКОВИЋИ (1 к, Јовањдан, 20 јануар): 1980. године прешли су из оближњих Лука. Њихово презиме упућује на претка Миленка.

БАБИЋИ (1 к, Никољдан): дошли су 1980. године из оближњег Доњег Дубца. Презиме им је изведено из речи баба.

КАЉЕВИЋИ (1 к, Дмитровдан), су пре три деценије прешли из Котраже. Није јасно порекло овог презимена — ако се неко од њих није бавио грнчарењем (био „каљавац“).

ДРАГИЋИ (1 к, Архангел Михаило) су у исто време прешли из Пшаника. Презименом чувају успомену на неког претка Драга.

ЛУЧИЋИ (1 к, не славе): Бартул је досељен из Витановића код Брчког 1976. године. Његови преци живели су у некаквој луци, па су од речи лука добили презиме.

Иначе, Коста Јовановић и старији памћеници помињу и неке друге родове, којих више нема у селу: РАДИСАВЉЕВИЋЕ, ЛУКИЋЕ, ЖИВАНИЋЕ, РИСТИВОЈЕВИЋЕ, МАРТИЋЕ, НЕШОВИЋЕ, МАРКОВИЋЕ, СТИЈОВИЋЕ и старе МИЈАИЛОВИЋЕ. Није јасно шта се са њима збило. Да ли су променили презимена, или су изумрли, или су се некуда давно одселили? — питање је на које је готово немогуће дати прецизан одговор.

ВУЧКОВИЦА

На две наспрамне косе, раздвојене Вучковачко-Котрашком реком, простире се Вучковица, село са неколико џемата (названих по појединим родовима), у коме је Коста Јовановић пописао 95 кућа.¹ Северно од Вучковице је Бели Камен, источно Вича (заселак Горњи Брест), јужно Доњи Дубац и Луке, а западно Лиса.

По казивању најстаријих памћеника село је добило име по планини Вуковцу, која се налази између Горњег Дубца и Вучковице. (У планини је раније живело доста вукова, чије се јаме познају).² На трајање људског живота на овом простору упућују неки топоними — Грчко гробље, Црквина поред куће Радивојевића, Чардак испод кућа Милорадовића и Виторовића, Кућиште испод куће Рајка Јовановића, Градина више Равића кућа, Стража и Просина. Не зна се на шта упућују топоними Равотине (у Јовановићима), Расимота

(у Мијаиловићима). Врањача је велика стена више Лазића кућа, а Црни врх тамо где се некада бачијарило.² За поменућу Црквину везана је легенда, која каже да је ту постојала црква, коју су Турци запалили (пуну верника). Поред Црквине налази се неколико гробова са надгробним плочама.³

Кроз село протиче Вучковачко-Котрашка река, која извире у Горњем Дубцу. У њу се улива више потока: Никшићки, Чивића, Мијатовића, Виторовића, Шулубурски и Црновршки. Село поседује и више извора: Студенац, Јеминова вода, Точак, Добра вода, Вода под Врањачом, Лазића вода, Поповића вода...

Сеоска обетина је на Мали Спасовдан.

Становништво Вучковице је досељеничко, али су неки родови овде стигли веома давно.

ДУКАЊЦИ (2 к, славе Никољдан) најстарији су род у селу. Не зна се када су, и одакле, досељени.⁴ Можда су и стариници. Презиме им је изведено од имена Дука. Јовановић их је пописао као Дукањце. Почели су се селити пре више од педесет година, па их има и у Београду (7 к), Чачку (3 к) и Ивањици (2 к).⁵ Изгледа да се први одселио у Београд Славко Дуканац, који је између два светска рата био познати адвокат и политичар.

МИЈАТОВИЋИ, ЈОВАНОВИЋИ, ПОПОВИЋИ, ЈАНКОВИЋИ, РАВИЋИ, МИЛОРАДОВИЋИ, ВИТОРОВИЋИ, ЛАЗИЋИ, МИЛИВОЈЕВИЋИ и МИЛОВАНОВИЋИ (славе Јовањдан, 20. јануар) један су род. Њихов се предак Богић доселио однекуд из Црне Горе пре скоро четири века.⁶

МИЈАТОВИЋИ (13 к) су потомци неког Мијата, на чијем је споменику у гробљу писало „Раб Божји Мијат“,⁷ па им је он од свог имена оставио презиме. После 1960. године образовали су домаћинства и у Белом Камену (2 к), Београду (7 к), Чачку, Ивањици и Котражи (по једна кућа). Има их и у Бединој Вароши код Ивањице.

ЈОВАНОВИЋИ (25 к) су презиме добили од имена неког претка Јована. После 1950. године неки су се одселили из Вучковице, па по два њихова дома постоје у Чачку и Београду, а једно и у Ивањици.

ПОПОВИЋА више нема у селу. К. Јовановић је забележио: „Могућно да је од Поповића био Илија Поповић парох, који је са народом 1822 год[ине] довршио стару цркву у Котражи“. Јовановић се овде послужио податком из „Путешствија по Србији“ Ј. Вујића.⁸

ЈАНКОВИЋИ (2 к) су образовали презиме од имена неког претка Јанка.

РАВИЋИ (12 к) су добили презиме од имена неког претка Рава. После 1950. године настанили су се (по једно домаћинство) и у Трешњевици (Ивањица), Вичи (Драгачево), Милатовићима (Драгачево) и Лучанима.

МИЛОРАДОВИЋИМА (1 к) је презиме образовано од имена неког претка Милорада. После 1960. године неки су се настанили и у Београду (2 к).

ВИТОРОВИЋИ (4 к) су потомци неког Витора — отуда им и овакво презиме. После 1960. године образовали су два домаћинства у Котражи, а по једно и Косјерићу.

ЛАЗИЋИ (13 к) презименом чувају успомену на претка Лаза. После 1955. године неки су се настанили у Београду (2 к), Чачку (2 к) и Ивањици (1 к).

МИЛИВОЈЕВИЋИ (6 к) су презиме добили од имена претка Миливоја. Пре 25 година образовали су и једно домаћинство у суседном Белом Камену.

МИЛОВАНОВИЋИ (5 к) су потомци неког Милована, од чијег им је имена образовано презиме. Пре две деценије настанили су се и у Балуги прељинској (1 к), а пре 15 година и у Чачку (2 к).

МИРОСАВИЋИ (7 к, Ђурђиц) су стигли „од Сјенице“ пре скоро 300 година. Њихово презиме упућује на женско име Миросава. Пред други светски рат образовали су једно домаћинство у Крагујевцу, а после 1970. године по једно и у Ивањици, Чачку, Атеници (Чачак) и Тивту.

БУМБАРЕВИЋИ (6 к, Трипундан) су досељени највероватније 1809. године из Колашина у Црној Гори. Скраћено презиме им је Бумбари, што упућује на некакав надимак. После 1955. године образовали су по једно домаћинство у Атеници (Чачак), Београду и Ивањици.

НЕСТОРОВИЋИ (3 к, Никољдан) су стигли пре 160 година из Ерчега (моравички крај). Можда су потомци Нестора Величковића, који се помиње у тевтеру чибука 1822. године и од чијег им је имена образовано презиме.⁹ Два њихова домаћинства постоје и у Чачку.

БОШЊАКОВИЋИ (3 к, Ђурђиц) су пре 110 година дошли из Лука, суседног села — као припузи. Њихово презиме указује на даље порекло — из Босне. После 1960. године образовали су једно домаћинство и у Београду.

ТОВАНИЋИ (3 к, Никољдан) су давни досељеници незнано откуда. Презиме им је образовано од скраћеног имена Теофан — Тован. После 1980. године један Тованић настанио се у Чачку.

РАДИВОЈЕВИЋ (1 к, Ђурђиц) су давни досељеници, али се не зна откуда. Презименом чувају успомену на претка Радивоја.

ТОДОРОВИЋИ (2 к, Архангел Михаило) су пре 110 година прешли из оближњег Пшаника. Презименом чувају успомену на претка Тодора. Пре две деценије један Тодоровић се настанио у Вичи (Драгачево).

КЕРКЕЗОВИЋИ (1 к, Никољдан) су се призетили из суседних Лука крајем XIX века. Није јасно да ли су черкеског порекла, или им је презиме образовано од некаквог надимка. Има их од пре три деценије и у Пули (1 к), а од пре 15 година и у Чачку.

Сви остали родови су касније досељени.

ЈОВАНЧИЋИ (3 к, Ђурђиц) су дошли из оближње Лисе пре 60 година. Потомци су неког Јованче, од кога им је остало презиме. После 1955. године настањивали су се и у Титовом Ужицу, Београду и Котражи (по 1 к).

СОЛДАТОВИЋИ (3 к, Јовањдан, 20. јануар) су прешлаци из суседне Лисе од пре 70 година. Неко им је био у прошлости солдат (војник), па и њихово презиме такву истину сведочи. Од пре 25 година има их у два домаћинства у Београду, а у једном у Крагујевцу.

СИМЕУНОВИЋИ (4 к, Арханђел Михаило) су призећени из суседног Пшаника после првог светског рата. Презименом чувају успомену на неког претка Симеуна. После 1960. године образовали су два домаћинства у Чачку и једно у Београду.

ДРАМИЋАНИ (1 к, Стевањдан) су пред други светски рат у Вучковицу стигли из Вучака (моравички крај). Није јасно порекло овог презимена — ако није родовско.

СРЕТЕНОВИЋИ (1 к, Јовањдан) су призећени у Вучковицу из драгачевске Виче. Презиме им је образовано од имена неког претка Сретена. Једно домаћинство од пре 15 година имају и у Гучи.

АЈДАЧИЋИ (1 к, Аранђеловдан) су пре две деценије призећени из суседне Лисе у Равиће. Није јасно порекло овог презимена.

СИНЂЕЛИЋИ (1 к, Ђурђиц) су прешлаци од 1978. године из суседне Лисе. Презименом чувају успомену на неку жену Синђелију (Синђу).

МИЈАИЛОВИЋИ (1 к, Арханђел Михаило) су прешли из суседног Пшаника пре осам година. Од имена претка Мијаила остало им је презиме.

Коста Јовановић је пописао још неке родове, којих више нема у Вучковици. НЕШОВИЋИ су пре 130 година били досељени из Рапчића (моравички крај), али су се пре две деценије одселили у

Коњевиће код Чачка. Нема у овом селу више РАБРЕНОВИЋА, досељеника из Деретина (моравички крај); ни ВЕЛИМИРОВИЋА, досељених из Ерчега 1840. године; ни ВУКСАНОВИЋА, такође досељених из Ерчега 1840; ни њихових земљака (у исто време досељених) БОШКОВИЋА; ни ЈОВИЧИЋА, пореклом из Белог Камена; ни ДРАМЛИЋА, пореклом „од Голије“; ни МИЛИЋА, призећених из Доњег Дубца пре више од 100 година; ни старих ОБРАДОВИЋА и СТОЈИЋА...¹⁰

Ако се суди по пореклу родова, Вучковица је веома старо насеље, али и село из кога су миграције и даље бурне — кажу подаци из последња два пописа становништва.

ПШАНИК

Десно од обале Котрашке реке налази се малено село Пшаник, у коме је Коста Јовановић забележио 65 кућа.¹ Северно су Рти, источно Вича, западно и јужно Вучковица и Бели Камен.

Није јасно порекло овог топонима. Јовановић је записао: „О постанку имена селу нико не зна да прича, а мисле, да је веома старо и страног порекла“.² Бледим светлуцањем кроз време легенда помиње неког митског човека по имену Пшаник.³ Вучко Јанковић, пензионер из Котраже и врстан зналац прошлости насеља у овом делу Драгачева, сматра да је топоним Пшаник изведен из турске речи апсана — апшеник, па отуда Апшеник — Пшаник.⁴ Рекогносцирањем терана нису уочени остаци далеке прошлости, а поједини потеси имају карактеристичне називе, од којих су неки нејасни по значењу: Титма, Горунац. Ту су и Јошје, Боровик и Жута стијена. Мањи заселак Булије прозван је тако по томе што се на њему први настанио неки Булић.

Кроз село протиче поток Кривачица, који извире код Бумбаревиха у Вучковици. Добру пијаћу воду садрже извори: Радојевића врело, Велика вода, Бањица, Извор под Литицом, Миливојевића вода, Рачина вода и Пантовића врело.

Изузев једног, сви родови у Пшанику су досељенички.

МИЛИВОЈЕВИЋИ (8 к, Лазаревдан) су, како је забележио Коста Јовановић, старинци — „овде су од када се памти“.⁵ Презименом чувају успомену на неког претка Миливоја. Почели су се селити пре шест деценија, тако да их данас има и у Котражи (8 к), Чачку (3 к), Београду (5 к) и Гучи (1 к).

БУЛИЈЕ (ИЛИЋИ, РИСТИЋИ, ОБРЕНИЋИ, СПАСОЈЕВИЋИ, РАДОЈЕВИЋИ, СИМЕУНОВИЋИ, ДРАГИЋИ, ДОБРОСАВЉЕВИЋИ и МИЈАИЛОВИЋИ) су се овде, долазећи из Мораче у Црној Гори, настанили почетком XVIII века. Дошао је неки Булић, који је дао име целом овом роду, а његови потомци су своја имена даровали за презимена наследницима.⁶

ИЛИЋИ (3 к, Архангел Михаило) од пре десет година имају и своја четири домаћинства у Балуги код Чачка.⁷

РИСТИЋИ (2 к, Архангел Михаило) се нису селили.

ОБРЕНИЋИ (9 к, Архангел Михаило) су у последњих 15 година образовали три домаћинства у Београду, а једно у Француској.

СПАСОЈЕВИЋИ (3 к, Аранђеловдан) су такође настањени у Београду пре деценију и по (2 к).

РАДОЈЕВИЋИ (5 к, Архангел Михаило) су после 1960. године образовали по два домаћинства и у Београду и Чачку, а једно у Трнави (Чачак).

СИМЕУНОВИЋИ (7 к, Архангел Михаило) имају, од пре две деценије, по два дома у Београду и Лучанима.

ДРАГИЋИ (11 к, Архангел Михаило) су у последњих 30 година настањени у по једном домаћинству и у Гучи, Баричу и оближњем Белом Камену.

ДОБРОСАВЉЕВИЋИ (3 к, Аранђеловдан) постоје (1 к) и у Београду од пре 12 година.

МИЈАИЛОВИЋИ (8 к, Архангел Михаило) су у последње три деценије настањени у више места: Бели Камен (3 к), Котража (2 к), Вучковица (1 к), Миросаљци код Ариља (1 к), Чачак (1 к) и Београд (1 к).

ТАНКОСИЋИ (5 к, Ђурђиц) су 1809. године овде стигли из Трудова у Старом Влаху. Вероватно због тога што су им преци били витка стаса — добили су ово презиме. Уочи другог светског рата неки су се одселили у Београд (3 к), а после 1955. године и у Чачак (2 к) и Гучу (1 к).

Осим ових родова, Јовановић је забележио још само ТЕОДОСИЈЕВИЋЕ, давне досељенике из Мораче, којих више нема у селу.⁸

Сви остали касније су стигли у ово насеље:

ПАВЛОВИЋИ (8 к, Ђурђиц) су давно досељени, али се не зна одакле. Презиме њихово упућује на претка Павла. У последње две деценије образовали су домаћинства и у Падинској Скели (1 к), Београду (2 к) и Гучи (1 к).

ДОЛОВИЋИ (3 к, Арханђел Михаило) су прешли из Белог Камена пре шест деценија. Вероватно су живели у некаквој долини, па им отуда „долинско“ презиме. (Или је оно изведено од мушког имена Доле).

МИЛИСАВЉЕВИЋИ (3 к, Архангел Михаило) су такође Булије. Од пре пет деценија једно њихово домаћинство постоји у Ивањици, а од пре 22 године једно у Загребу.

ГАВРИЛОВИЋИ (1 к, Ђурђиц) су призећени из Тијања (Драгачево) у Танкосиће. Презиме им је образовано од имена неког претка Гаврила. Од пре 15 година живе и у два домаћинства у Гучи, а у једном у Ивањици.

ВУЈИЧИЋИ (1 к, Арханђел Михаило): Мипо је досељен пре 20 година из Губереваца (Драгачево). Презиме овог рода упућује на неког претка Вујицу.

МИЛИВОЈЕВИЋИ (1 к, Јовањдан, 20. јануар) су пре 22 године призећени из суседне Вучковице. Презименом чувају успомену на претка Миливоја.

ПЕТРОВИЋИ (2 к, Арханђел Михаило) су Булије. Предак Петар оставио им је породично име. По једно њихово домаћинство, од пре 15 година, постоји и у Горњој Краварици (Драгачево), Трнави (Чачак) и Лучанима.

КЕБЦИЈЕ (1 к): Јевто се доселио пре пет година из Београда, а пореклом је Личанин. Није јасно порекло овог презимена.

*
*   *   *

И истраживања Косте Јовановића и ова наша, која смо вршили у току 1988. и на почетку 1989. године, недвосмислено потврђују да је становништво Котраже, Белог Камена, Вучковице и Пшаника, уз неколико изузетака, у целини досељеничко. Неки родови су у овај део Драгачева почели пристизати и пре четири века. Касније су их сустизали други — свакако на место оних који су напуштали овај простор из разлога који су политичког или економског карактера. Извесно је, дакле, да се данашњи живаљ ових села не сме сматрати за потомке оних који су овде живели и пописани у турским катастарским дефтерима у XV и XVI веку.

Најстарији родови стизали су у Котражу, Бели Камен, Вучковицу и Пшаник из Херцеговине (посебно из околине Требиња) и данашње Црне Горе преко Санцака и Старог Влаха. (Неки, пак, у-

раво и потичу из Санцака, односно Старог Влаха). Каснији досељеници су пореклом из моравичког краја, а новији и најновији — из моравичких, ариљских и драгачевских села. Та новија досељавања последица су превасходно родбинских (женидбених) веза, а поједини изузеци — нису постали правило.

У XIX и нарочито XX веку, посебно после првог, а изразито после другог светског рата трајала су одсељавања из ових села. Најпре према Чачку и селима око њега, а после 1945. године и према другим крајевима, у које су ови људи одлазили да би се запослили, углавном у индустрији, или да би потражили плодније земљиште за производњу хране, самим тим и за удобнији живот. Подаци, до којих смо дошли и које саопштавамо у овом раду, речито потврђују такве оцене и констатације.

Примљено 12. VI 1989.

НАПОМЕНЕ

Општи део

1. Пројекат реализује Етнографски институт САНУ, Етнографски музеј у Београду и Народни музеј у Чачку, а финансира га Основна заједница науке региона Краљево са седиштем у Чачку. Податке смо комплетирали у току 1988. и 1989. године.

2. Јован Ердељановић, „Доње Драгачево“, Српски етнографски зборник, Насеља Српских земаља, САНУ, Београд, 1898.

3. Коста Јовановић, „Горње Драгачево“, Српски етнографски зборник, 11, Насеља српских земаља, V, Српска краљевска академија, Београд, 1908.

4. „Турски катастарски пописи неких подручја западне Србије, XV и XVI век“, приредио Ахмет С. Аличић, I, Чачак, 1984, стр. 164—165.

5. Исто, исти, II.

6. Исто, исти, III, Чачак, 1985, стр. 220.

7. Исто, исто, стр. 492.

8. Др Бранко Перуновић, „Чачак и Горњи Милановац 1815—1915“, I, Историјски архив, Чачак, 1968, стр. 45.

9. Исто, стр. 56, Седиште горачког среза, који је убрзо укинут, налазило се у селу Горачићима.

10. Гевтере чибукa из 1822. године, који су чувани у Архиву Србије, публиковао је Драгољуб М. Павловић — „Изворник“, грађа Међуопштинског историјског архива, 2, Чачак, 1985, стр. 59—75 (подаци о Котражи су на стр. 65—66). Стоку (овце и козе) имали су: Петар Миловановић, Вуксан Мојсиловић, Јован Милић, Новак Стефановић, Вучић Милутиновић, Јован Борбевић, Тодор Борбевић, Михаило Марковић, Луко Марковић, Радован Јовановић, Раде Ратковић, Миливоје Неговановић, Стефан Милетић, Павле Тошић, Вуко Обрадовић, Васиљ Димитријевић, Панто Радосављевић, Радисав Раковић, Бурица Филимоновић, Груица Јанковић, Боко Радосављевић, Милован Милетић, Никола Милосављевић, Стојан Михаиловић, Петроније Обрадовић, Нешо Тодоровић, Михаило Миловановић, Паун Марковић, Милисав Маринковић, Марко Кратуљ, Веселин Филиповић, Михаило Николић, Милисав Белкапа, Танасије Бировић, Милош Бујошевић, Драгојло Виторовић, Дмитар Пртењак, Милисав Ратковић, Радивоје Петровић, Тодор Милутиновић, Јован Николић,

Радивоје Петровић, Обрад Радичевић, Марко Поповић, Михаило Бојовић, Богосав Петровић, Симеун (нема презимена), Милосав Миловановић, Павле Обрадовић, Милорад Миловановић, Михаило Миливојевић, Добросав Радивојевић, Кузман Радивојевић, Витор Радивојевић, Павле Милисављевић, Симеун Милисављевић, Михаило Милисављевић, Паун Јовановић, Радоје Веселиновић, Спасоје Петровић, Стефан Миливојевић, Илија Миливојевић, Пантелија Миливојевић, Милован Тодосијевић, Никола Јовановић, Михаило Стефановић, Стефан Нешовић, Обрад Јовановић, Симон Перишић, Милорад Боковић, Марко Лазовић, Михаило Добросављевић, Јевђеније Недељковић, Милутан Радосављевић, Милован Филиповић, Петар Јовановић, Паун Милић, Веселин Стефановић, Миливоје Милић, Глигорије Милатовић, Максим Величковић, Нестор Величковић, Милорад Јовановић и Спасенија удовица. Многих од ових родова више нема у Котражи, Белом Камену, Вучковици и Пшанику. Неки су изумрли, други се одселили, трећи су променили презимена. Некима су презимена образована од имена: Луковићи су вероватно потомци Лука Марковића, Буричићи — Бурице Филимоновића... Белкапе су данашњи Симоновићи, а Милићи — данашњи Милићи. Друге је тешко идентификовати, тврди Вучко Јанковић, пензионер из Котраже и врстан зналац прошлости ових насеља, који нам је много помогао у компетирању података за овај рад, на чему му се најтоплије захваљујемо.

11. Године 1824. помиње се, у тевтеру чибука, само Котража, у којој су овце и козе имали они од чијих је имена, за поједине родове, образовано презиме. Пописани су: Симон Перишић, Петар Јовановић, Петар Миловановић, Тодор Марић, Луко Маринковић, Новак Стевановић, Марко Лазовић, Максим Величковић, Стојко Басара, Михаило Стевановић, Петар Величковић, Веселин Филиповић, Милован Милетић, Михаило Милосављевић, Миливоје Милићевић, Михаило Добросављевић, Павле Јовановић, Гаврило, Добросав, Радоје и Михаило Булија, Спасоје Петровић, Јевђеније Недељковић, поп Милић, Илија Милићевић, Стеван Милићевић, Радивоје Петровић, Јован Николић, Марко Поповић, Обрад Радичевић, Богосав Петровић, Обрен (без презимена), Илија Миливојевић, Тодосије (нема презимена, вероватно предак Тодосијевића, који овде више не постоје), Панто (предак Пантовића, којих више нема), Марко Братуљевић, Михаило Милићевић, Дмитар (нема презимена, можда предак Дмитрића), Милош (нема презимена, вероватно предак Милошевића), Василије (нема презимена), Радивоје (нема презимена), Милорад Танкосић, Драгојло (нема презимена), Стеван Нешовић, Радисав Раковић, Миливоје (нема презимена), Стеван (нема презимена), Милорад Јокић, Никола Јоксимовић, Глипо Михаиловић, Грујица Јанковић, Михаило Радојевић, Аврам Арсић, Панто Радовић, Борисав (нема презимена), Вујо Обрадовић, Вуксан Мојсиловић, Милорад Јовановић, Нешо (нема презимена), Милисав Маринковић, Веселин Пуза, Боко Плазина, Павле Белкапа, Паун (нема презимена), Петроније Пуза и Ника Јовановић. Укупно 82 домаћинства, која су поседовала 2.267 оваца и коза. (Архив Србије, Министарство финансија, тевтер чибука ханинје пожешке, инв. бр. 299). Ако се упореди овај тевтер са оним сачињеним две године раније, уочавају се извесне разлике, посебно у презименима.

12. Када је, 1835. године, сачињен попис одраслих мушкараца (за плаћање главнице), помиње се само Котража. Самим тим, остала данашња села била су засеоци. Тада су пописани ови родови: Дуканци, Миросавићи, Јовановићи, Симоновићи, Јоковићи, Буричије, Лазовићи, Михаиловићи, Поповићи, Миловановићи, Павловићи, Пауновићи, Рабреновићи, Максимовићи, Мијатовићи, Несторовићи, Стевановићи, Торговићи, Јоксимовићи, Обрадовићи, Петронијевићи, Басаре, Вујичићи, Милетићи, Плазине, Дмитрићи, Живановићи, Милисављевићи, Јешићи, Братуљевићи, Филиповићи, Булије, Обренићи, Тодосијевићи, Милорадовићи, Миливојевићи, Танкосићи, Милосављевићи, Петровићи, Радичевићи, Радивојевићи, Милићи, Мечани, Вуксановићи, Милутиновићи, Кузмановићи, Перичићи, Милићи, Марићи, Луковићи, Радовановићи, Сеничани, Белкапе, Милинковићи, Пујке, Радосављевићи, Марчићи, Велимировићи, Буричићи, Пртењаци (и Пртењаковићи, што је исто), Гуливане, Танасијевићи, Бујошевићи, Драгићевићи, Шарићи и Марковићи. Четири године касније по-

писани су, опет само у Котражи: Дуканци, Миросавићи, Јовановићи, Мијатовићи, Перишићи, Симоновићи, Боковићи, Ђурчије, Миловановићи, Марковићи, Удовчићи, Милутиновићи, Павловићи, Петровићи, Николићи, Петронијевићи, Пауновићи, Рабреновићи, Стевановићи, Максимовићи, Милорадовићи, Миливојевићи, Танкосићи, Чекерсвићи (вероватно Чакарсвићи), Поповићи, Јевлогићи (или Јевловићи), Радичевићи, Мечани, Милисављевићи, Вуксановићи, Кузмановићи, Милићи, Марићи, Луковићи, Ристићи, Сеничани, Тошићи, Милинковићи, Радосављевићи, Митрићи (највероватније Дмитрићи), Симеуновићи, Стојићи, Матачићи и Вилимановићи. Несторовићи, Јоксимовићи, Нешовићи, Басаре, Вујичићи, Живанићи, Јевимићи, Братуљевићи, Веселиновићи, Плазине, Илићи, Радовановићи, Мијаиловићи, Обренићи, Радивојевићи, Тодосијевићи, Ђурчићи, Пртењаци, Лукићи, Милошевићи и Неверице. (Тевтери се чувају у архиву Србије, а ми смо користили преписе из Међуопштинског историјског архива у Чачку).

13. Општина котрашка имала је 1863. године 271 домаћинство, 741 мушко и 783 женска лица. У Пшанику (села наводимо према пописној књизи која се чува у Архиву Србије) пописани су ови родови: Миливојевићи, Булије, Сеничани, Танкосићи, Стефановићи, Павловићи, Тодосијевићи, Стефановићи, Илићи, Паптовићи, Илићи — Булије, Петровићи и Драгићи, у Котражи: Мечани, Чакарсвићи, Марићи, Јанковићи, Симеуновићи, Марковићи, Перичићи, Милићи, Кузмановићи, Стевановићи, Милутиновићи, Марићи, Луковићи, Радовановићи, Ристићи, Милинковићи, Сеничани, Милетићи, Белкапе, Вујовићи, Мартићи, Јанковићи, Спасојевићи, Весовићи, Радосављевићи и Ђурчићи у Вучковици: Мијатовићи, Миливојевићи, Николићи, Несторовићи, Дуканци, Вулишићи, Јовановићи, Радисављевићи, Радивојевићи, Милошевићи, Стојановићи, Пртењаци, Петровићи, Плазинићи, Милетићи, Живанићи, Вујичићи, Милисављевићи, Митрићи (вероватно: Дмитрићи), Петронијевићи, Басаре, Велисављевићи, Дмитрићи, Нешовићи, Пауновићи, Филиповићи, Лазаревићи, Братуљевићи, Виторовићи, Недељковићи, Миросавићи, Миловановићи, Јанковићи, Равићи, Јоковићи, Марковићи, Стојићи, Велимировићи, Секулићи, Лазићи, Мијаиловићи, Обрадовићи, Јаћимовићи, Бумбарсвићи, Булије, Стеванићи, Рабреновићи, Максимовићи, Поповићи, Средојевићи, Црногорци и Бинђићи. Очито, Бели Камен је још био заселак. Ако се упореде породична имена садашњих родова, уочава се да многих из 1863. године више нема у Котражи, Вучковици, Белом Камену и Пшанику — неки су променили презимена, неки изумрли, трећи су одсељени. Иначе, пописивачи — проценитељи (пошто је пописивана и процењивана и имовина), под руководством К. А. Петровића, начелника среза драгачевског, били су: Миливоје Миливојевић, Гвозден Булија, Рисим Чакарсвић, Перица Мечанин, Радосав Марић, Петар Јанковић, Радосав Дуканац, Никола Мијатовић, Миливоје Несторовић, Јанко Николић, Павле Пртењак, Ристо Раић и, као прекобројни, Сретен Јовановић. (Препис пописа у Међуопштинском историјском архиву у Чачку, несигнирано).

14. Подаци из документације Скупштине општине у Лучанима.

Котража

1. Коста Јовановић, „Горње Драгачево“, Српски етнографски зборник, 11, Насеља српских земаља, V, Српска краљевска академија, Београд, 1908, стр. 391 (о целом селу, стр. 390—392).

2. Легенду је забележио аутор овог рада.

3. Као под 1, стр. 391.

4. Исто, стр. 391.

5. У комплетирању података о одсељавању из Котраже много нам је помогао Вучко Јанковић, мештанин, на чему му се захваљујемо.

6. Као под 1, стр. 391.

7. „Тевтер чибук из 1822. године — Драгачево“, приредио Драгољуб М. Павловић, „Изворник“, 2, грађа Међуопштинског историјског архива, Чачак, 1985, стр. 65—66.

8. Неки су касније поново прешли у Котражу.

СТАНОВНИШТВО КОТРАЖЕ, ВЕЛОГ КАМЕНА, ВУЧКОВИЦЕ И ПШАНИКА

9. Као под 7.
10. Мечке су почетком XIX века приписиване и као село.
11. Више о томе у књизи Милисава Д. Протића Гучанина „Драгачево и његови славни синови“, Ниш, 1940.
12. Подаци добијени од Вучка Јанковића, пензионера из Котраже.
13. Као под 7.
14. И данас тамо има Планинчића.

Бели Камен

1. Казивање мештана, која потврђују и изворна документа.
2. Коста Јовановић, „Горње Драгачево“, Српски етнографски зборник, 11, Насеља српских земаља, V, Српска краљевска академија, Београд, 1908, стр. 388 (за цело село: стр. 386—390).
3. Исто, стр. 388.
4. Казивања Вучка Јанковића, пензионера из Котраже, доброг зналца прошлости села овог дела Драгачева.
5. Као под 2, стр. 388.
6. Исто, стр. 388—389.
7. Исто, стр. 389.
8. Проучавање Радула Плазанића из Београда и Димитрија Плазанића из Губереваца — рукопис код истраживача.
9. Као под 2, стр. 389.
10. Као под 4.
11. Као под 2, стр. 388.
12. Казивање поч. Милоша Пртењака из Гуче, забележена 1968. године од стране аутора овог рада.
13. Као под 2, стр. 389.
14. Исто, стр. 389.
15. Подаци из књиге Милисава Д. Протића Гучанина „Драгачево и његови славни синови“, Ниш, 1940.
16. Као под 2 и 4.

Вучковица

1. Коста Јовановић, „Горње Драгачево“, Српски етнографски зборник, 11, Насеља српских земаља, V, Српска краљевска академија, Београд, 1908, стр. 385 (о целом селу, стр. 384—386).
2. Казивање Вучка Јанковића, пензионера из Котраже, записана 1988. године.
3. Исто.
4. Коста Јовановић, н. д, стр. 385.
5. Као под 2.
6. Као под 4.
7. Исто. Јовановићу је ово приповедао и свештеник Милета Јовановић наглашавајући да је у читуљама свих ових породица на првом месту записано име Богић.
8. Исто.
9. „Тевтери чибукa из 1822. године — Драгачево“, приредио Драгољуб М. Павловић, „Изворник“, 2, грађа Међуопштинског историјског архива, Чачак, стр. 66.
10. Као под 1, стр. 386, и казивања Вучка Јанковића, пензионера из Котраже.

Пшаник

1. Коста Јовановић, „Горње Драгачево“, Српски етнографски зборник, 11, Насеља српских земаља, V, Српска краљевска академија, Београд, 1908, стр. 393 (о целом селу: стр. 392—394).

2. Исто, стр. 393.
3. Легенду казивао Војо Мијанловић, земљорадник из Пшаника, забележио аутор овог рада 1968. године.
4. Казивања Вучка Јанковића, пензионера из Котраже, забележена 1988.
5. Као под 1, стр. 393.
6. Као под 4. Јанковић нам је највише помогао у комплетирању података о одсељавању из Пшаника.
7. Исто.
8. Као под 1, стр. 394.

POPULATION DES VILLAGES DE KOTRAŽA, BELI KAMEN,
VUČKOVIĆA ET PŠANIK

Dans le cadre des recherches ethnographiques effectuées dans la région de Čačak, l'auteur a révisé celles de Kosta Jovanović («Le haut Dragačevo», Belgrade 1908) relatives à l'origine de la population des villages de Kotraža, Beli Kamen, Vučkovića et Pšanik qui avaient longtemps constitué une seule commune, celle de Dragačevo (Serbie occidentale). Aux informations fournies par Jovanović, l'auteur du présent texte a ajouté d'autres sur les clans qui sont arrivés plus tard dans ces agglomérations. En outre, l'auteur a fait aussi des recherches sur l'émigration des habitants de ces villages vers d'autres régions de la Serbie, et après 1945, vers d'autres régions de la Yougoslavie, vers l'Europe et le monde.

Les recherches de Jovanović, de même que celles de l'auteur du présent texte ont démontré que la population de ces villages, à quelques exceptions près, est constituée d'immigrés, certains des clans étant arrivés ici même il y a quatre siècles. Ils venaient d'Herzégovine, du Monténégro, du Sandžak et du Stari Vlah. L'important, entre autres, c'est que l'immigration dans ces villages est à attribuer à l'existence des liens de famille et aux alliances matrimoniales.

Radovan Marinković